

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 14, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 29. JULIJA (JULY 29), 1943. Subscription \$6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 147. Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Nova italijanska vlada apelira za sklenitev miru

Angleži sestrelili 21 nemških letalskih transportov nad Messino in dva v drugi akciji. Nemci uničujejo skladišča orožja in streliva v Cataniji. Churchill je dejal v parlamentu, da mora Italija izbirati med brezpogojno kapitulacijo in popolnim uničenjem.—Rusi okupirali nadaljnjih 50 naselbin v ofenzivi na fronti pri Orlu in pretrgali železnico, ki spaja to mesto s Kurskom.—Ameriški letalci sestrelili osemnajst japonskih letal

London, 28. jul.—Radio Rim je nocoj izjavil, da je edini cilj nove italijanske vlade—mir. Oddaja pravi, da zavezniki že tri leta trdijo, da se ne bore proti italijanskemu ljudstvu, temveč proti fašizmu. Zdej se je v Italiji pojavilo novo gibanje, fašistični režim je bil strmoglavljen in nadomestila ga je nova vlada z novimi idejami in drugačnim političnim programom. To gibanje je porodila vojna in njegov glavni cilj je mir. V tem trenutku se poraja pristna italijanska demokracija in italijansko ljudstvo si bo lahko izbralo vlado, kakršno hoče, samo da ne bo fašistična.

Zavezniški stan. Afrika, 28. julija.—Angleška letalska sila je združila nov obupni poskus Nemcev, ki so nameravali ojačiti osištne vojaške posadke v Siciliji. Angleški letalci so sestrelili 21 nemških letalskih transportov nad Messino in dva v drugi akciji.

Zavezniški stan poroča, da so ameriške in kanadske čete odbile nemške protinapade na svoje pozicije v severovzhodnem kotu Sicilije. Nemško poveljstvo je poslalo motorno divizijo iz Italije v Sicilijo, da ustavi prodiranje zavezniških čet in zavleče okupacijo otoka. Ameriški in angleški letalci bombardirajo militaristične naprave v siciljskih lukah, ki so še pod kontrolo osištne sile.

London, 28. jul.—Premier Churchill je v svojem govoru v parlamentu opozoril italijansko ljudstvo, da mora izbirati med popolnim uničenjem in brezpogojno kapitulacijo. Ono se mora zdaj odločiti za rešitev iz suženjstva ali popolno uničenje Italije.

Churchill je omenil, da nova italijanska vlada, kateri načeluje maršal Badoglio, še ni prila za sklenitev miru. Če bo in kadar bo, je pogoj popolna kapitulacija.

"Mi ne vemo, kaj se bo zgodilo v Italiji zdaj, ko je ljudstvo dalo breo Mussoliniju," je rekel Churchill. "O novi vladi vem malo, skoro ničesar. Ako bo Italija vztrajala v vojni, bo zavezniška sila vedela, kaj mora storiti. Italija bo bombardirana od enega konca do drugega, dokler se ne zruši po treh udarcih. Poveljniki zavezniške sile so že dobili zadevna navodila."

Množica je navdušeno pozdravljala Churchilla, ko je odhajal iz svojega urada v parlament in pozneje pred parlamentom. Poslanci so mu ploskali, ko je dospel v parlament. "Konec dolgega in brutalnega Mussolinijevega režima je zaključek ene dobe v življenju italijanskega ljudstva," je dejal. "Zavezniške armade so poplale Sicilijo in zdrobile odpor italijanske obojene sile. Te zdaj stojijo pred vrati italijanske celine in zavezniška sila, opremljena z najmodernejšim orožjem, na kopnem, morju in v zraku, se pripravljajo, da zada zadnji in smrtni udarec italijanski armadi."

Churchill je govoril v parlamentu, ko so prišla poročila, da Nemci uničujejo skladišča orožja in municije v Cataniji. Ta

dokazujejo, da so prišli do zaključka, da se ne bodo mogli dolgo upirati osmi britski armadi, ki oblega to mesto.

London, 28. jul.—Ruske čete so okupirale nadaljnjih 50 vasi in naselbin v ofenzivi na fronti pri Orlu in nasokile strategični hrib, ki je oddaljen le dve milj od tega mesta, se glasi poročilo iz Moskve. Priprave so v teku za napad na nemško vojaško posadko okrog 250,000 mož, ki se nahaja v Orlu.

Poročilo dostavlja, da Rusi napadajo nemške pozicije na južni in južnozpadni strani Orla. Izgleda, da bo nemško obojeno silo v Orlu zadela ista usoda kot je ono pri Stalingradu.

Posebni komunikacije, objavljen danes jutraj, pravi, da so Rusi izboljšali in konsolidirali svoje pozicije v dveh sektorjih leningrajske fronte. Berlin je prej poročal, da so Rusi začeli ofenzivo na tej fronti.

Poročila iz Moskve izražajo zaupanje, da bo nemški odpor na fronti med Orlom in Belgorodom kmalu zdrobljen. Če se nemška sila ne bo umaknila, bo uničena. Ruske čete so pretrgale železnico, ki spaja Orel s Kurskom, v več krajih. Cesta, ki se vleče ob tej železnici, je tarča bombardiranja. Moskva trdi, da so Rusi v večeršnjih bitkah razbili in poškodovali 90 nemških tankov in sestrelili 44 bojnih letal.

Zavezniški stan. Avstralija, 28. jul.—Ameriške čete prodirajo proti Mundi, japonski letalski in mornarični bazi na otoku New Georgia, in drobne odpor japonske sile, poroča glavni stan generala Douglasa MacArthurja, vrhovnega poveljnika zavezniške obojene sile.

Poročilo ne omenja aktivnosti ameriške sile na kopnem v drugih sektorjih okrog Munde. Prej objavljena vest se je glasila, da so ameriški in avstralski letalci izvršili nove napade na japonske pozicije pri hribu Bibelu, Munda Pointu in Gurasajtu. Drugi roji letalcev so metali bombe na Laejo, Nova Gvineja, in Gasmato, otok New Britain.

Washington, D. C., 28. jul.—Ameriški letalci nadaljujejo napade na japonske pozicije na Kiskiji, otoku Aleutske grupe pri Alaski, poroča mornarični departament. Ameriška letala so izvršila uspešen napad na otok Wake in v bitki s sovražnikom sestrelila in poškodovala osemnajst japonskih letal.

V tem mesecu so ameriški letalci izvršili 41 napadov na Kisko. Enot ameriške bojne mornarice so sedemkrat v juliju bombardirale otok z morja.

Brazilski vojni minister pride v Ameriko

Rio de Janeiro, Brazilija, 28. jul.—General Enrico Gaspar Dutra, brazilski vojni minister, je dejal, da bo prihodnji mesec odpotoval v Washington, kjer bo konferiral z ameriškimi vojaškimi voditelji. Z njim bodo odpotovali člani brazilskega generalnega štaba in general Claude M. Adams, vojaški ataše ameriškega poslanstva v Rio de Janeiru.

Obsodba napada na italijanskega kralja

Roosevelt okrcal urad za vojne informacije

Washington, D. C., 28. jul.—Predsednik Roosevelt je ponovil izjavo, da je politika Združenih narodov brezpogojna kapitulacija osištca, zaeno pa je obsodil napade na italijanskega kralja in maršala Badoglija ter okrcal urad za vojne informacije, ker je v radijski oddaji imenoval maršala fašista, kralja pa bebca.

Roosevelt je na sestanku s časniki dejal, da blatenje italijanskih voditeljev lahko povzroči komplikacije in spravi ameriško vlado v zadrego v momentu, ko se Italija pripravljajo za apel na zaveznike preko kralja in maršala za sklenitev miru.

Radijska oddaja ni bila avtorizirana s strani administracije, državnega departamenta in Roberta E. Sherwooda, načelnika oddelka za zunanje radijske oddaje. Slednji je naznanil preiskavo incidenta.

Predsednik je dejal, da se popolnoma strinja z izjavo premierja Churchilla, da bodo zavezniški brezobzirno nadaljevali vojno proti Italiji, dokler ne pretrga zveza z nacijsko Nemčijo.

Nemški general pred vojnim sodiščem

London, 28. julija.—General Friedrich Christiansen, vrhovni poveljnik nacijske obojene sile v Holandiji, je bil postavljen pred vojno sodišče na obtožbo strahopetnosti, poroča holandska časnika agentura. Radio Moskva je prej poročal, da je bil general obsojen v smrt in ustreljen.

Nemške podmornice napadle jetniško ladjo

London, 28. jul.—Nemške podmornice so napadle zavezniško ladjo, na kateri so se nahajali nemški vojni ujetniki, na Sredozemskem morju. Napad je bil odbit. Nemci so bili ujeti v Afriki. Uradno poročilo pravi, da so ladje pripeljale več tisoč nemških vojnih ujetnikov iz Afrike v Anglijo.

Majski imenovan za zunanjega podkomisarja

London, 28. jul.—Ivan Majski, ruski poslanik v Londonu, ki se je nedavno vrnil v Moskvo, je bil imenovan za zunanjega podkomisarja, pravi radijsko poročilo iz Moskve. To pozicijo mu je podelil Stalin. Majski je bil poslanik v Angliji od 1. 1932.

Vročina ubila tri vojake

Camp Young, Cal., 28. jul.—Vročina je ubila tri vojake v brezvodni puščavi južne Californije, enega pa še pogrešajo. Ti so bili v grupi 39 vojakov, ki so zabredli v puščavo, kjer je bila vročina 124 in več stopinj. Imena žrtve vročine niso bila objavljena.

Slovaški notranji minister pobegnil

Curich, Švica, 28. jul.—Iz zanesljivih virov je prišla vest, da je Sanjo Mach, slovaški notranji minister, pobegnil in da skuša priti v Južno Ameriko.

Badoglio navezal stike z zavezniki

Pogajanja za sklenitev miru

Bern, Švica, 28. jul.—Maršal Pietro Badoglio, predsednik nove italijanske vojaške vlade, ki je nasledila Mussolinijev fašistični režim, je poslal delegacijo civilistov in enega generala v Vatikan, kjer so se sestali z ameriškim in angleškim diplomati, se glasi poročilo, ki je prišlo sem danes zjutraj iz nekega kraja ob meji Švice in Italije. To poročilo je sledilo vestem, da Papež Pij posreduje med italijansko vlado in zavezniki v pogajanjih za sklenitev miru.

(Reprezentant Amerike v Vatikanu je Harold Tittman, tajnik Myrona Taylorja, Rooseveltovega osebnega predstavnika. Taylor se nahaja zdaj v Ameriki. Reprezentant Velike Britanije v Vatikanu je Francis D'Arcy Osborne.)

Drugo poročilo, ki se ni potrjeno, trdi, da neka nevtralna država posreduje v pogajanjih za sklenitev miru med Italijo in zavezniki. Možnost je, da bodo pogoji premirja sestavljeni v Vatikanu. Isto poročilo omenja, da bo Badoglio razglasil Rim za odprto mesto.

London, 28. jul.—Doznavajo, da je general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniških sil, ki drobi osištne odpor v Siciliji, dobil oblast v vodstvu pogajanj za sklenitev miru z Italijo. On bo imel glavno besedo v pogajanjih, če se bo maršal Badoglio izrekel za kapitulacijo.

Eisenhower se ne bo posvetoval z Washingtonom in Londonom glede pogojev kapitulacije Italije, ki so mu znani. Ti so brezpogojna kapitulacija Italije.

Reorganiziranje vladnih agentur

Jones dobi večjo oblast

Washington, D. C., 28. jul.—Ko se kongres ponovno sestane v svojem zasedanju 14. septembra, se bo moral baviti z načrti drastičnega reorganiziranja vladnih odborov in agentur, da se izboljša položaj na notranji fronti. Glavno besedo pri reševanju problemov bodo imeli James F. Byrnes, direktor odbora za vojnovo mobilizacijo; Fred Vinson, direktor odbora za ekonomsko stabilizacijo; in Marvin Jones, načelnik živilske administracije.

Jones bo dobil večjo oblast v zvezi z določanjem cen in izvajanjem programa pridelovanja živil v prihodnjem letu. On bo govoril v kongresu kot Rooseveltov zaupnik, ko pridejo vprašanja financiranja živilskega programa na dnevni red.

Vinsonu bo poverjena večja odgovornost v kampanji za preprečenje inflacije in za stabilizacijo mezd, Byrnes pa prevzame reševanje problemov na notranji fronti. Roosevelt bo po radiu informiral ameriško ljudstvo o vseh korakih in zakaj so bili storjeni.

Notranji tajnik Harold L. Ickes bo priznan kot vodja liberalnih elementov v Rooseveltovi upravi in kot tak bo nadomestil podpredsednika Wallaceja. V njegovo področje pride kontrola podeželske elektrifikacije, premoaga, vodne sile in vseh virov energije. Utrditve notranje fronte je glavni cilj Rooseveltovega programa, da kongres, ko se vrne s počitnic, ne bo imel vzrokov za kritiziranje.

PROTIFAŠISTIČNI IZGREDI DIVJAJO V ITALIJI

Italijanske čete v Jugoslaviji se puntajo

GESTAPOVCI ODHAJAJO V NEMČIJO

London, 28. jul.—Rimska radiopostaja ponavlja poročila o smrti fašizma v Italiji, vesti s kontinenta pa trdijo, da je maršal Pietro Badoglio, načelnik nove vojaške vlade, ki je nadomestila Mussolinijev režim, razpustil fašistično stranko. Druga poročila omenjajo obnovo protifašističnih izgedov v severni Italiji, da se italijanske čete v Jugoslaviji puntajo in da agente Gestapa, nacijske tajne policije, zapuščajo Italijo in se vračajo v Nemčijo.

Tajna radiopostaja Italia Avanti je naznanila ljute bitke med nemškimi in italijanskimi četami v Albaniji, ki so sledile povelju, naj nemški vojaki okupirajo luki Durazzo in Valono in preprečijo umik italijanskih čet.

(Vest iz Berna, Švica, trdi, da so bili trije fašisti ubiti, trije drugi pa ranjeni v izgedih v Milanu.)

Eno radijsko poročilo iz Rima trdi, da Badoglio izločuje vse sledove fašističnega režima. "Leto 1922 je italijansko ljudstvo izbralo fašizem, da se zavaruje pred demagogi, v tem letu, ko je spoznalo, da je fašizem omejil svobodo in skušal zakriti grehe voditeljev, se je pa obrnilo proti njemu," pravi poročilo. "Izpremema je prišla v vojnem času, ker je ljudstvo v vojni ugotovilo, da fašizem ni dal deželi reda, organizacije in koordinacije."

Drugo radijsko poročilo pravi, da je Giacomo Suarzo resigniral kot predsednik senata in da ga je nasledil admiral Paolo Thaon di Revel. Admiral je star 82 let in bil je mornarični minister v prvem fašističnem kabinetu. Ta poročila še niso direktno potrjena.

Druge vesti trdijo, da so vodilni fašisti, ki se skrivajo ali pa so bili aretirani, nagradili velike zaloge živil v svojih vlah. Množic, ki so navalile na te vile, so našle v njih gnetaj, salame, konzervirana živila, olivno olje in vino.

Velike socialistične demonstracije so se vršile v Milanu. Demonstrantje so prepevali protifašistične pesmi in nosili rdeče zastave. Na teh je bilo napisano bive Mussolinijevo geslo: "Če bom šel naprej, sledite mi; če se umaknem, ubijte me."

Predstavniki jugoslovanske ubožne vlade je izjavil, da se italijanske čete v Jugoslaviji puntajo. Italijanski vojaki v Črni gori so se uprli ukazuj, naj se vrnejo domov, ker se nočejo boriti proti ameriškim in angleškim četam.

Poročilo iz Stockholma, Švedska, pravi, da se gestapovci, ki so dobili vodilne pozicije v italijanski policijski sili, vračajo v grupah v Nemčijo. Prva grupa je zapustila Italijo v torek ponoči iz bojarni pred napadom s strani italijanskih množic.

Tajna radiopostaja Atlantik, ki se nahaja nekje v Nemčiji, omenja divje demonstracije italijanskih delavcev v Kielu, Wierneustadtu in Merseburgu. Delavci so odložili orodje in pričeli kričati, "da je vojna končana in mi se hočemo vrniti domov." Razbili in poškodovali so več strojev in mir je bil vzpostavljen, ko so bile vržene plinjske bombe med demonstrante.

Franco skuša preprečiti revolto

Monarhistične grupe na delu

London, 28. jul.—Poročila iz Madrida se glase, da je diktator Francisco Franco storil odločne in drastične korake za preprečenje monarhistične revolte v Španiji proti svojemu fašističnemu režimu. Poučeni krogi v Londonu trdijo, da bo Franco morda drugi diktator, ki bo sledil Mussoliniju v politično izgnanstvo.

Voditelji falangistov (fašistov) so po radiu apelirali na nezadovoljne in uporne republikance in levčarje v Španiji, "ki so se dali zavesti po marksizmu," za enotnost. Nemška radiopostaja poroča, da so monarhisti v Madridu pod strogim nadzorstvom, odkar so objavili manifest z apelom na diktatorja Franca, naj se umakne in s tem utre pot restavriranju monarhije. Kralj Španije naj postane Don Juan, pretendent za španski prestol. On se nahaja v izgnanstvu.

Hitler pospešil padec Mussolinija

Nemški diktator odbil apel za pomoč

Madrid, Španija, 28. julija.—Adolf Hitler je pospešil padec Mussolinijevega fašističnega režima, ko sta se diktatorja sestala v Veroni 19. julija. To dejstvo je bilo pravkar razkriti.

Hitler je povedal Mussoliniju, da Nemčija ne more in ne bo branile južne in centralne Italije pred zavezniško invazijo, koncentrirala pa bo svoje napore za bojevanje ob močni erti v severni Italiji in zaščiti la dostope do Brennerskega prelaza. To je razkril diplomat neke nevtralne države, ki je dospel v Madrid iz Rima. On je povedal, da je Hitler odločno odbil Mussolinijev apel za pomoč in izjavil, da se bo brigal le za obrambo Nemčije in da se ne bo oziral na posledice v Italiji in usodo, ki zadene fašistični režim.

Mussolini je opozoril nemškega diktatorja na nevarnost padca svojega režima in da bo Italija izpostavljena zavezniški invaziji, če ji Nemčija takoj ne pošlje vojakov, tankov, topov in bojnih letal, da jo reši pred propadom. Hitler je odgovoril, da se mora nemška obožena sila boriti proti mogočim ruskim armadam na vzhodu, da zavezniški lahko izkoreno čete na zapadu in jugu Evrope in da Nemčija ne more pomagati Italiji. Slednja naj se brani kot ve in zna, ker to je njena zadeva.

Po povratku v Rim je Mussolini obiskal kralja Viktorja Emanuela in mu pojasnil situacijo. Slednji je zahteval resignacijo od Mussolinija na temelju, da fašistični režim ne more več šteti Italije. Mussolini je potem sklical sejo članov vrhovnega fašističnega sveta. Carlo Scorza, tajnik stranke, je na tej seji predlagal odprto izzivanje kralja in maršala Badoglija, toda njegov predlog je bil poražen. Člani sveta so sprejeli predlog Dina Grandija, naj kralj odredi formiranje nove vlade, v kateri naj bodo reprezentirani različni italijanski elementi, fašistični in nefašistični.

Urednik Mussolinijevega lista izvršil samomor

Madrid, Španija, 28. julija.—Vest iz Marselice, Francija, se glasi, da je Virginio Gayda, ki je bil odstavljen kot urednik lista Giornale D'Italia, Mussolinijevega glasila, izvršil samomor. Manlio Morgagni, šef uradne časniške agenture Stefani, si je končal življenje v pondeljek.

FRANCOSKO LJUDSTVO BO ODLOČILO O VLADI

General De Gaulle se smatra za simbol borbene Francije

OPOZICIJA PROTI DIKTATURI

Alžir, Alžerija, 28. jul.—General Charles de Gaulle, načelnik odbora za osvoboditev Francije, je v razgovoru z ameriškim časnikarji dejal, da gibanje borbeneh Francozov predstavlja težnje francoskega ljudstva in da bo razpuščeno, ko bo Francija osvobojena in bo ljudstvo dobilo priliko za ustanovitve vlade, kakršno hoče. Gibanje se ne bo razvilo v politično stranko, ki bo kot taka skušala dominirati življenje francoskega ljudstva.

"Povejte Američanom, da Francozi odklanjajo vse forme totalitarne vlade," je rekel general. "Hitler je postal diktator v Nemčiji in Mussolini diktator v Italiji, ker so Nemci in Italijani to hoteli. Francosko ljudstvo sovraži nacizem, fašizem, diktatorstvo in zavrača ideje oblasti enega človeka. Ako Francozi pozdravljajo moje ime, delajo to, ker vidijo v meni simbol borbene Francije."

De Gaulle je poudaril, da gibanje borbeneh Francozov ni političnega značaja. Politična vprašanja so pod povrjem napovor, katerih glavni cilj je osvoboditev Francije, ki jo Nemčija zdaj drži za vrat. Gibanje predstavlja borbeni duh, ki ne bo miroval, dokler ne bo Francija osvobojena.

General, ki je bolj poučen in ima bolj točno sliko o javnem mnenju v Franciji nego kateri koli drugi državnik v grupi Združenih narodov, je rekel, da hoče francosko ljudstvo tri stvari v povojni Franciji. Prva je vzpostavitev demokracije v Franciji, druga priznanje Francije kot suverene in mogočne države, tretja pa ekonomska, socialna in politična obnova Francije. Dalje je rekel, da se Marcel Deat, bivši poslanec in sedanji zaveznik nacijev, ni motil, ko je razglasil gibanje borbeneh Francozov za duhovno silo. To bo tudi ostalo, dokler ne bo Francija osvobojena.

Argentina udarila ameriške firme

List pozdravlja padec Mussolinijevega režima

Buenos Aires, Argentina, 28. jul.—Vlada je podvzela korake proti osim zunanjim kompanijam, med katerimi je šest podružnic ameriških korporacij. Vse so obdolžene kršenja zakonov, ki vključuje regulacije glede porabe važnega materiala.

Prizadete so podružnice Ford Motor Co., General Motors Corp., International Harvester Co., Firestone Tire & Rubber Co., Goodyear Tire & Rubber Co. in Dunlop Tire & Rubber Co. Vlada si je pridržala pravico pregleda knjig in rekordov podružnic teh kompanij.

La Nacion, vodilni demokratični list v Argentini, je objavil uvodnik na prvi strani, v katerem pozdravlja padec Mussolinijevega režima v Italiji. V tem naglašja, da je režim padel, ker je oropal ljudstvo kisika demokracije, elementa, ki je potreben za vzdržanje morale in obrambo ljudskih pravic.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
 Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne drave (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$6.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$6.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarobnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trike, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

S pota
 V 121. št. A. S. piše nekdo pomenljivo brez podpisa pod naslovom "Naša narodna politika." Pravi, da je bil agitator za Slovensko ligo v zadnji vojni. Proti koncu svojega članka pomenljivo poudarja o slovanstvu s pristavkom, da ne bi smeli nikdar pozabiti — majke Rusije.

Svoječasno sem povedal, da bi se pridružili Rusiji, kajti že naša meglena zgodovina omenja, odkod prihajamo. Le naprej pisatelji, le naprej člankar in tudi J. N. Rogelj, da se zbudimo.

Matija Pogorelec.

Barbičeva kolona
Cleveland. — Naš Šabec, urednik Enakopravnosti, noče biti samo partizanski pobočnik, ampak celo humorist je postal po prečitaniu mojega dopisa z dne 16. julija v Prosveti. In tako se je pojavil njegov dvojni v otročji koloni "Škrat", katero da drugače na razpolago Jožetu Pograjcu, da opiše clevelandске dame.

Tako me je hotel osmešiti pred clevelandsko — "inteligenco". Go to it, Mr. Anton Šabec! Smejaj se in s tabo vred naj se smejejo vsi metropolitanski partizani, kajti — I am from Missouri, so just laugh and laugh!

Pa si oglejmo zadevo humorizma malo od bližje. Ko sem mu poslal moj "ultimo", da pridem v urad Enakopravnosti, če dobim potrdilo, da so tisti dopisi originalni, pa mi odgovori v listnici uredništva, da iz te moke ne bo kruha (saj sem vedel, da je ne bo), če se ne zanesem na svoje lastne oči glede teh dopisov in podpisov. Kako se bom zanesel? Mar sem bil poleg "škrebarja", ko je klamfal dopis in se podpisal?

Ko grem v kateri koli mestni ali državni urad, se moram podpisati v pričlo osebe, ki mi nudi papirje in potem se podpisuje ista oseba ali uradnik. Drugače ne verjame, da je moj podpis. In kako naj jaz verjamem Šabcu, da je oni v resnici dopisnik, ko jeja ime se blišči na papirju, ki mi ga bo ponudil v pregled. On se lahko smeje, ali meni se ne bo smejal, dokler mi ne dokaže z lastnoročnim podpisom, da so bili dopisi brez podpisa poslani v uredništvo. To je eno.

Dalje čitamo v tisti "Škratovi" koloni: "Če bi bil malo bolj pameten in če ne bi klepal dopisov oseb, ki jih nikjer ni, pa bi ti ne mogel nihče, ki ni na glavo padel, ničesar očitati."

Na prvo odgovorim to-le: Če bi bili direktorji z urednikom pametni, bi nikoli ne dopustili priobčati kritičnih dopisov brez podpisa. In celo naslov bi moral biti pod podpisom, kakor je pod mojim vsakokrat, če ga pošljem v meščanski list. To je pravilna taktika. Sedaj se pa smeja te pristajati Enakopravnosti z Vitkovičem vred — go and

laugh and laugh again, ker ste me fino!

Nekoč je sama Enakopravnost poročala v "Škratu", da je James Debeve očital Antonu Šabcu, ko je šel na vseslovenski kongres v Detroit, da je kupil sliko Draže Mihajloviča, ki so mu jo prodali detroitski would-be komunisti. Kam pa je zdaj izginila ta slika? Morebiti jo bomo našli v Narodnem domu v muzeju. In po zadržilu E. je urednik Ameriške Domovine pisal — "očitke". Ali je tudi on na glavo padel? Morda. Ta dopisnik ni pisal "očitkov", marveč je le poročal. Torej naprej! Smeja te prijatelji "prvega dnevnika" ob jezeru!

Če jih je urednik E. dobil pod nos glede "žaljfanja", to nas ne briga, briga pa nas, zakaj ne pojasni, kaj je "žaljfanje" in kaj ima moje delo na poulični opravitvi z "žaljfanjem". Mi ne najdemo nikjer te besede — ne v slovenskem niti v amerškem besednjaku. V nemščini je, kot sem že omenil, "Schleifer" oni, ki brusi na kamnu razne predmete in tudi steklo se brusi. Torej kaj ima to z mano opraviti, tega urednik E. ni pojasnil.

Bolničarki Charlotte Knick (levo) in Florence Dozier pripravljata obveze za ranjene ameriške vojake v neki bolnišnici v Washingtonu.

VRHNJA PLAST

"Slabo gre, slabo. Biznisa smo napravili le za milijon dolarjev več kot lani. Ej, kriv je ta prok... moč v Beli hiši!"

peljali na East 9th in Lake Side. In potem? Nič več bi se ne posmehovali onemu, ki je ponepreč-padel na glavo. To sem jaz in smeja te in še se daj-te, saj je popolnoma prosto in tudi vaš "Škrat" naj se pride. Kdo je bil pa oni, ki je "Škrata" — "škrebalo"? Oni iz Kansasa je dobil telefonično obvestilo, mi pa smo se "Škratu" smejali. Da mi je urednik E. priobčil moje poslano, bi ne pisal tega. Ker pa hoče zakrivati lističji brlog, naj izvedo čitatelji Prosvete, kakšna demokracija je vladala, če bi imeli urednike kot so pri E. Edina izjema je bil Grill.

Zdaj pa še malo domačih vesti. Oni dan mi je motornik prinesel koverto, na kateri je bilo zapisano: "Ti želim srečo in zdravje. Tvoj prijatelj Frank Vesel iz Milwaukeeja." Torej Frank nas je obiskal v metropoli, ali videl ga nisem. Vendar mu tudi jaz želim, da bi se srečno povrnil v Milwaukee.

Prvič v svojem življenju sem videl, ko je šla ciganičica na delo v tovarno. Kaj, ko bi se tako zgodilo kot se je v Španiji, da bi kdo skomponiral opero o tej ciganičici, kakor je na primer Bizet skomponiral opero "Carmen".

Poročam naj tudi veselo vest, da je Julia Barbič (prej Troha) dne 21. julija porodila hčerko in tako sem zdaj že četrtič stari oče. Ona je žena Franka Barbiča ml. Oba s sinkom vred sta člana društva 614 SNPJ in zdaj tudi jednota dobi novo članico v mladinski oddelki.

Prostak prvega razreda Rudolph Nosse (Nose), ki je bil pred vpoklicem k vojakom motornik na poulični, se je nahajal na dopustu in nas obiskal v remizi na St. Clairju. Njegov naslov je: 359th Base Hqs Sq., Alamargo, New Mexico. Stanoval je pri materi na 6508 Bonna ave.

Anna Škoda in sin, ki je pri vojaki, sta bila na obisku pri svoji hčeri oziroma sestri v Clevelandu. Prišla sta iz Bobtowna, Pa. Z mlajšo Anno so obiskali tudi nas.

Frank Barbič.

Ta kričanska civilizacija
Rock Springs, Wyo.—Ker nimam kaj brati, bom pa nekaj napisal, da bo čas minil. Pred nekaj tedni sem videl v Proletarcu, da v Rimu manjka duhovnikov. Ker naša Amerika zalaga skoro ves svet z "lend-leasom" — z živčjem, vojnim in drugim materialom, naj bi se par sto duhovnikov poslala papuže. Ker smo dobri katoliki, njih toliko ne potrebujemo in bi jih lahko pogrešali.

Kar je bolj starih duhovnov med nami, sploh več škodujejo kot koristijo, in to posebno pri akcijah za nabiranje prispevkov za reveže v starem kraju po vojni. Saj imamo lepo organiziran JPO-SS in SANS, toda se še dobi kak samotar, ki mu ni nobena stvar všeč, ako ni tako kot nas misli. On hoče, da bo-

in mirna Bosna, potem pa še govori, da smo — kulturni? George Gornik naj se še kaj oglasi, ker od starega znanca vsakdo rad čita, in to posebno, če so bili včasih skupaj v naselbini. In nekoč je bil tudi on v Rock Springsu.

J. Pintar, 10.

Zmes življenja
Elizabeth, N. J.—Mesec junij je bil zame pomenljiv. Ta mesec namreč obhajam obletnico mojega prihoda v Ameriko. Od takrat je poteklo že trideset let, kar je res dolga doba v življenju posameznika. V St. Louis, Mo., sem prišla 18. junija 1913 k mrs. in mr. Josephu Dolene. Zato sem jima še danes hvaležna, ker sta mi izkazala prijazenost kot prijatelja in mi postregla kot bi bila moja stariša. Zato vas ne bom nikdar pozabila, čeprav je že dolga vrsta let. Človek spozna v tujini, kaj velja dober prijatelj.

V St. Louisu sem spoznala še več drugih Slovencev. Bili so vsi dobri napram nam novim priselcem in pomagali dobiti delo nam več dekletom. Nas je bilo osem deklet in vsem so iskali službe po velikem mestu. Teresa Speck, Petričevi in vsi drugi Slovenci so nam šli na roko in nas vabili k sebi ob nedeljah. Köt čitam v Prosveti, že veliko teh dobrotnikov krije črna zemlja. Blag jim spomin! Vsi so bili zelo prijazni in postrežljivi v tistem času.

Na dan te moje obletnice, 18. junija se je poročil moj sin Joseph, ki je prišel od vojakov na dopust. Poslali smo telegram k mornarici v Portsmouth, R. I., in prišel je drugi sin, tako da sta se že drugič srečala doma, odkar služita Strica Sama. Prav tako je prišel tudi moj nečak John Križe iz St. Catharine, Ontario. Poslali smo tudi telegram nečaku Martinu Plutu, ki je prišel z ženo iz New Yorka. Tako smo bili vsi skupaj. Kadar pride vojak na dopust in se misli še ženiti, takrat se je treba poslužiti telegrama, kajti drugače je prekratek čas, če bi čakali na pisma.

Sin Joseph je prišel iz Fort Silla, Oklahoma. Rekel je, da je od Oklahoma Cityja do Chicago stal na stopnicah vlaka, kakor tudi največ od Chicago do Elizabetha, N. J. Prišel je domov tako črn in zamazan, da ga je bilo težko spoznati. Samo po glasu sem vedela, da je on, kajti nam je brzojavil iz Chicago, da prihaja domov. Danes so vlaki tako natrpani, da morajo tudi vojakji stati še celo na stopnicah. Plačajo vožnjo, toda nima sedeža. Tako je v vojni povsod trpljenje, doma in na tujem.

Čas hitro beži in naši sinovi se so morali spet posloviti. Joe je šel zopet k armadi, Johnny pa k mornarici. Dne 5. julija pa je šel k mornarici tretji sin Franky. Tako sva sama ostala doma. Težko sva se poslovila od najmlajšega otroka.

Dvakrat na teden grem delat za Rdeči križ, da pomagam, kar je v moji moči, za ranjene vojake. Bolnišnice so namreč polne ranjencev, ki jih vozijo nazaj z bojnega polja.

Agnas Pasarich.

Nekoliki popravka
Moon Run, Pa.—Prosim, da popravite par vrstic, kar se tiče mojega dopisa v Prosveti z dne 22. julija. Jaz nisem zapisala, da naši člani-vojaki ne spadajo v društvene vesti. Zapisala sem, da ne spadajo v notranjost Prosvete, marveč na prvo stran — kolono Domače vesti.

Dalje je sledeča pomota, od čima bi se moralo glasiti: "Prostovoljno je vstopil k pomorščikom ali mornarici Johnny Ambrožič, sin Franka Ambrožiča" — ne pa Denny Pestotnik. Slednji ni šel prostovoljno, marveč je bil vpoklican v armado.

Jennie Jerala, 88.

Najzanesljivejša dnevna delavska vesta so v dnevniku "Prosveti". All jih čitate vsak dan!

MAKE EVERY PAY DAY BOND DAY
 JOIN THE PAY-ROLL SAVINGS PLAN

Začetek konca v Italiji

Ko so ameriške in angleške čete v noči od 9. na 10. julija plule iz Afrike proti Siciliji, je predsednik Roosevelt rekel na nekem sestanku v Beli hiši: "Jutri se začne začetek konca..."

Dva tedna kasneje je bila Sicilija — razen severovzhodnega kota — okupirana in italijanski diktator Mussolini je zletel iz palače Chigi na cesto. Začetek konca se je dobro začel!

V tem momentu, ko to pišemo, še ne vemo, ali je Mussolini ujetnik ali je begunec; vemo le toliko, da je maršal Pietro Badoglio na Mussolinijevem mestu. Kralj Viktor Emanuel, dvonožna figura, ki je 21 let pritiskal pečat na Mussolinijeve dekrete in mirno odobril vse fašistične zločine v Italiji in po vsem svojem "cesarstvu", je postavil 71-letnega maršala na čelo nove vlade, katera baje ni več fašistična, bo pa nadaljevala vojno z zavezniki.

Dve dejstvi sta očitni, dasi še nista sporočeni od nikogar. Prvo dejstvo je, da je apel Roosevelta in Churchilla na ljudstvo Italije, oddan po radiu in natisnjen na milijonih letakih ter razmetan po Italiji iz letal, padel na rodovitna tla. Italijani, pozvani, naj si izvolijo smrt za Mussolinija in Hitlerja ali življenje v svobodni Italiji, če se podajo zaveznikom — so brez vsakega dvoma pritisnili za mir v tako velikem številu, da je bil Mussolini prisiljen prositi Hitlerja nadaljnje vojaške pomoči.

Mussolini je beračil pri Hitlerju za vojaško pomoč osebno 19. julija, ko so ameriške bombe padale na Rim. Drugo dejstvo pa je, da mu je Hitler odrekel prošnjo. To je danes jasno. Ker ni bilo pomoči, je ostal Mussolini brez moči in njegova diktatura je padla. Mussolini se je umaknil zato, da mu ne bo treba kapitulirati pred zavezniki. Naj raje kapitulira kdo drugi! Kralj je postavil maršala Badoglija, naj on izvede kapitulacijo Italije. Sicer kralj in Badoglio izjavljata, da se bo vojna nadaljevala, toda, kakor stvar zdaj stoji — bodo vojno v Italiji nadaljevali le Nemci. Italijani so pokazali v Siciliji, da se ne marajo več bojevati.

Ali je z Mussolinijem vred padel tudi fašizem? Ne še! Dokler sta kralj Viktor Emanuel in maršal Pietro Badoglio na čelu Italije, so fašisti še vedno v sedlu. Kralj sam je fašist in Badoglio je bil Mussolinijeva desna roka do decembra 1940, ko je bil Mussolini primoran odstaviti ga, ko so Grki prav pošteno namlatili njegovo armado. Ameriški tisk zdaj poroča, da je bil Badoglio nasprotnik Mussolinija. Morda je bil zadnja tri leta, ampak spor je bil le osebni. Fakt je, da je bil Badoglio zvest služabnik Mussolinija od leta 1929, ko ga je Mussolini imenoval za vojaškega gubernerja Libije.

Ko je Mussolini leta 1935 napadel Abesinijo, je general Badoglio vodil italijansko armado tamkaj potem, ko je general De Bono doživel fiasko. Takrat je Mussolini imenoval Badoglija za maršala in maršal je dokončal abesinsko vojno s "slavno zmago" — večji del bojevanja je bil z bombami iz letal, katerih Abesinci niso imeli in pa s strupenim plinom. Vsa, kdor je imel še kaj človeškega čuta, se je takrat zgražal nad barbarškim masakriranjem Abesincev — ki so bili absolutno brez moči napram bombam iz letal in strupenim plinom — le Mussolinijevi fašisti so tiskali slavospeve, s katerimi so proslavljali "veličastveno letalsko vojno visoko nad divjimi Etiopijci..."

Maršal Badoglio je bil Mussolinijev šef generalnega štaba, ko je Mussolini suhil na tleh ležečo Francijo z nožem v hrbet — in najbrže bi bil še danes, če ga ne bi bil v jeseni 1940 tako strahovito polomil v vojni z Grčijo; takrat — ko se je ves svet smejal tepenim Italijanom v severni Grčiji in Albaniji — ga je Mussolini odstavil in vzeti je moral nase vso sramoto italijanskega poraza.

In ta Badoglio je zdaj poklican, da prevzame nase še eno Mussolinijevo sramoto — kapitulacijo italijanske armade.

Upajmo, da zavezniki ne bodo verjeli lažnikom, ki pravijo, da maršal Badoglio ni fašist. Ako se je v zadnjih treh letih, odkar je bil v pokoju, otrešel fašizma, lahko takoj pokaze s tem, da — odpravi vsa koncentracijska taborišča, v katerih je na tisoče in tisoče političnih jetnikov ter na tisoče in tisoče Slovencev in Hrvatov iz Primorja. Dokler Badoglio ne odpravi teh barbarških mučilnic in umiralnic ter ne osvobodi tisočih nedolžnih ljudi — je tukaj dokaz, da se barbarski fašistični režim nadaljuje pod novo glavo.

Poštena demokracija ne more imeti za kralja Viktorja Emanuela in maršala Badoglija nobene druge besede, kakor ono, ki je bila postavljena v Casablanci: Brezpogojna kapitulacija!

Poštena demokracija more sklepati mir le z demokratično Italijo, le z demokratično vlado Italije, ne pa s kvizlingi, ki poskušajo obdržati fašizem pri življenju pod novim imenom in masko prevare.

Poštena demokracija more sklepati mir z demokratično Italijo le na podlagi zagotovila, da bodo fašistični zločinci, ki so odgovorni za masna hudodelstva v Jugoslaviji in drugje, prijeti in izročeni sodišču; dalje mora demokratična vlada Italije dati zagotovilo, da dobe primorski Jugoslavlani v Italiji svobodo, tako da lahko sami volijo, kamor hočejo spadati v bodoče.

Začetek konca v fašistični Italiji je dober. Upajmo, da bo konec konca še boljši.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

AMERIŠKEGA ČASOPISJA

Čok o Roosevelt-Churchillovi poslanici italijanskemu narodu

The New York Times prinaša svoji številki od 20. julija v rubriki "Letters to the Times" pismo dr. Ivana Čoka, predsednika Narodnega sveta Jugoslovancev v Italiji:

"Danes še ni mogoče presoditi pliva, katerega bo imel večerajšnji poziv predsednika Roosevelta in premierja Churchilla, ki btevata, da Italijani zapuste svoje krive in pokvarjene vodilje, na celokupni italijanski narod. Toda danes že je sigurno, da je bil ta poziv sprejet z ogromnim navdušenjem od skupine 700.000 italijanskih državljanov, ki so jugoslovanske nadežnosti in žive v sklenjeni, neopretirani masi v provincah Trst, Istra in Gorica.

Jugoslovani, ki žive pod Italijo, so prvi postali žrtve Mussolinija in fašizma, tega brutalnega, uničevalca narodov in svobode. Oni so klasičen primer nadane manjšine, kateri visoko civiliziran narod v imenu svoje kulture odrekuje pravico do štih svobod.

Njihovo "samospoštovanje in njihovi interesi" so le Jugoslovancev prisilili, da se od prvih začetov fašističnega pokreta sempre proti "pokvarjenim voditeljem in njihovim doktrinam."

Ta borba je postala mnogo bolj intenzivna v času sedanje vojne in čisto nedavno, meseca decembra 1941 je fašistični pobni tribunali v Trstu obtožili 71 ovencev, ker so si "prizadevali da strmoglavijo fašistični režim."

Nobena stvar ne bi mogla dati Jugoslovanom pod italijanskim vplivom večjega zadoščenja kot dejstvo, da je njihova borba proti brezobzirni fašistični krivdnosti in barbarstvu postala celokupnega civiliziranega sveta in da je ta boj podprla vsaka izjava predsednika Roosevelta in premierja Churchilla.

V svojem "hrepenenju po obnavitvi našega narodnega dostojanstva, naše varnosti in miru", združujemo mi, Jugoslovani iz Italije, z največjim navdušenjem z globoko hvaležnostjo ta položaj in zasledujemo z velikim obdivovanjem in veseljem historični pohod junških armad generalov Eisenhowerja in Montgomeryja, ki nam bodo prinesle obodo in mir kakor tudi Italijanom in vsem miroljubnim narodom Evrope.

Ivan Čok, predsednik Narodnega sveta Jugoslovancev iz Italije, New York, 17. julija 1943.

Registrirane slovenskih beguncev

Ljubljanski Slovenec poroča v svoji številki od 30. maja, da so

se morali do 15. maja na novo prijaviti komisariatu za begunce v Belgradu vsi oni Slovenci, ki stanujejo v srbski prestolnici. Belgrajska uprava pregleduje nanovo vsa dovoljenja za bivanje v Belgradu.

Hrvaška ustanovi posebno ministrstvo za boj proti gerilcem

Washington, 22. jul. (ONA).—OWI je prejel poročilo iz Budimpešte, na podlagi katerega piše madžarsko časopisje, da je delovanje partizanskih in drugih uporniških skupin na južnem in jugovzhodnem hrvaškem ozemlju tako naraslo, da je hrvaška vlada z novim dekretom ustanovila posebno ministrstvo za "prizadete kraje"; uradna definicija za prizadete kraje se glasi: "Ozemlja, ki so trpela v bojih s partizani in drugimi uporniki."

Eden od slovaških časopisov, katerega ime mora ostati prikri-

to, prinaša dne 26. junija uvodnik pod naslovom "Molitev ali bogokletstvo", v katerem obtožuje madžarsko časopisje in madžarske uradne kroge, da delajo propagando za neko "večjo Madžarsko," ki bi značila, da mora Slovaška izginiti.

Slovaški časopis zaključuje: "Tako bi Slovaška izgubila in slovaška država bi bila uničena. Mi Slovaki, na stotisoče Rumunov, Hrvatov in Nemcev bi prišlo pod oblast krone sv. Stefana — to je zdaj predmet madžarskih molitev."—ONA.

Tujerodni delavci v Nemčiji

London, 22. jul. (ONA).—Tudi tujerodni delavci v Nemčiji si po svoje prizadevajo, da oslabe nemško domačo fronto—zdaj poskušajo zamešati poslovanje reko-mandirane pošte. Casopis propagandnega ministra Goebbelsa "Der Angriff" se pritožuje nad početjem nekaterih Francozov, ki so odpošljali dnevno po nič manj nego 12 rekomandiranih pisem, v katerih ni bilo nič drugega nego čisto nevažne osebne novice.

Uprava delavskih taborov je dobila nalog, da se zavzame za stvar in tako nepotrebno pošiljanje rekomandiranih pisem ustavi.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti) 2. julija 1943.

Poslali so me v Norwich, da na jugoslovanski razstavi odgovorjam na vprašanja, ki bi se jih ljudem zljubilo staviti. Napolnili so tri dvorane z našimi vezennimi narodnimi nošami in tkaninami, nekaj slik, nekaj fotografij, nekaj kipov, nekaj srebrnine in medenine. Obekli so me v hrvaško nošo: belo platneno obleko z modro in rdečo vezennico, "da bodo ljudje vedeli, da spadam k razstavi in da se me bodo upali vprašati, če hočejo kaj vedeti."

Zgodaj dopoldne je prišel star angleški duhovnik. "Srečni ljudje, da ste si ohranili vso to narodno obrt in umetnost. Poznal sem starčka v majhni vasi ne daleč od tukaj, delal je lesene skledje in krožnike, na najbolj svojevrsten način. Pravil mi je, da so jih tako delali v davnih časih, predno so prišli Normani, ko so še bili Saksonci v deželi. Rad sem ga gledal, kako je vrtil svoje starodavno orodje in kako je prišla gladka, svetla skleda na koncu njegovih rok. Njegov oče je delal enako pred njim in njegov stari oče in njegov stari-stari oče. Sin ni maral tega dela. Šel je v mesto, v tovarno. Starček je umrl. Danes nihče ne ve, kako so delali skledje v saksonskih časih, bila je starčkova skrivnost."

—Jezno se je obrnil pastor in odšel v drugo sobo. "Nihče ne mara sveta, kjer bi bili vsi enaki, sveta, ki bi bil velika topilnica narodnih posebnosti vseh značajev. Ohraniti moramo individualnost, proč z brezosebno človeško mešanico! Iz raznoterosti moramo ustvariti edinstvo! Jugoslavija, da, vaši

ljudje so pogumni, kako jih občudujemo. Ste bili tukaj dolgo časa? Ste bili tukaj, ko je Anglija stala sama?"—Solze sem videla v njegovih očeh, ko se je spet hitro obrnil, z ustnicami stisnjenimi, z bradico potisnjeno naprej. Majhen možiček je bil pastor. Mudilo se mu je, ker je imel sestanke s prijateljem, ki je bil 20 let misijonar na Kitajskem. "Čudovita dežela tudi, ki ravnokar vstaja."

Pridrvelo je kakih 20 šolarčkov. Podili so se po dvorani. Kaj jim najbolj ugaja? Stare pištole. In opanke. Kakšni čevlji! Je v Jugoslaviji bolj vroče ali bolj mrzlo kakor tukaj? "Bolj vroče in bolj mrzlo. Zdalej ob tem času se lahko podite na skijih po gorah, potem greste dol in na vlak in popoldne se koplje v Jadranskem morju, modrem in toplem, za večerjo si natrgate breskev z drevesa. Tam je Triglav, tam je Trst. Taka je naša dežela. Ko boste čitali v časopisih o jugoslovanskih gerilcih, mislite na to, za kako lepo deželo se borijo. Ne boste pozabili?"—Mr. Howard je bil učitelj z njimi. Bil je večkrat na počitnicah v Sloveniji. "Krasni ljudje in krasna zemlja. Vaša Logarska dolina, vaš Bohinj! 120 fotografiskih plošč imam, ki jih kažem na svojih predavanjih o vaših krajih."

Ameriški oficir nam je sledil, pisal nekaj v svojo beležnico. Hoče me nekaj vprašati. Ko se mi približam: "Ste vi iz Jugoslavije? Razumete?" Pomoli mi beležnico z besedami "Tivar odijela."—"Da, to je napis tvrdke za obleke na trgovini. Zakaj vas to zanima?" Na razstavi je fotografija zagrebške ulice s trgovino z napisom: Tivar odijela. Oficirjeva tašča je Hrvatica. Njegova žena govori hrvaško, ali njena mati in oče sta prišla od tam. O Zagrebu tudi govori. Bi napisala nekaj besed na papir, ki ga pošlje tašči, vesela bo, če dobi kaj v svojem jeziku? Napisala sem za nepoznano Hrvatice, ki živi v Ameriki, da sem iz Ljubljane, da poznam Zagreb, da smo govorili o njih v Ameriki in da se morda kdaj in kje snidemo.

Tole mesto vam je prosvetljeno mesto, kar naprej prihajajo ljudje. Stare ženske, vojaki, otroci. Visok fant v temnejšemodri uniformi, kakor so našli letalci: RAF iz Avstralije. Grem ga povprašat, kako mu ugajajo naše vezennice, če kaj ve o Jugoslaviji, če jih je srečal v Avstraliji, naše ljudi, ker tudi tam jih je nekaj. Pa predno morem do njega, me obsujejo dekleta iz obrtne šole. Učiteljica mi razlaga, kakšnega ročnega dela jih učijo. Dve stari ženci se prerineta skozi mlada dekleta: "Oprostite, miss, prorokujete srečo? O, če bi nama povedali bodočnost." Tresla sta se od starosti in druga drugo podpirali. Dekleta se brezobzirno zakrohobejo. "Oprostite, saj ste premladi in prelepi za ciganko. Zmotili sva

se."—Moram pripomniti, da so bila dekleta bolj radovedna, kako nosimo lase v Jugoslaviji, kakšen 'lipstick' rabimo, kakšen puder, kakor pa kakšni so vbodi na vezeninah.

Odpravila sem g. Hilla, ki sem ga spremila po razstavi. Ireec je in govori veliko in ve veliko in odkrila sva, da imamo mi in Irci še nekaj skupnih potez, ki smo jih dobili od starih Keltov, ko so živeli v naših krajih pred nami. Mislija sem si, da bi se bilo dobro malo oddahniti in sedem na klop, ker sobe so se izpraznile. Tako še bolj dobro opazim, kako se na vse pretege dolgočasni mladi ameriški oficir, ko hodi po dvorani. Ne ve, kam bi se ozrl, kam bi se dejal. Vidi se mu, da je razvajen mlad človek, ki se hitro ujezi, če stvari niso, kakor jih on hoče. Zdal je vojna in marsikaj, česar on noče—in vendar se ne da pomagati. Sede poleg mene na klop in se pritoži, da vse te vezennice ne pomenijo nič zanj. "Mislite, da je vse, kar ljudje napravijo in ustvarijo, vredno človeškega zanimanja?"—"Veste, kje je Kalifornija?" Tam je njegova žena. Tam so igre in pleši in veselje in solnce in morje. Opazim, da ima na uniformi srebrna krilca: pilot v bombniškem oddelku zračne snote. "Zdal sem tukaj, zdaj tam, okoli sveta letam. Nad Nemčijo, nad Italijo, v severni Afriki, v Ameriki, nad vsemi morji." Njegov trije bratje so v armadi, dva v "mornarici, eden v suhozemski. Trije strici—očetovi bratje—tudi v uniformi. Vsa družina skupaj že nekaj pripomore do miru. "Veste, mi smo Irci, ker vsak Amerikaneec mora biti še nekaj poleg Amerikanca, če noče biti Indijaneec." Zanimiva ugotovitev—se mi je zdelo.

S poljskimi Amerikanci smo poskusili govoriti po poljsko. Povedali so mi, da so se spoznali s Poljski iz poljske armade. Povedali so mi tudi, da njihove vezennice, ki so jih prinesli starši iz starih krajev v Ameriko, niso veliko drugačne od teh jugoslovanskih, ki jih vidijo razstavljene. Svet je povezan med seboj. In Anglija je danes vozil v tej mreži.

Dolenjka.

Politične aktivnosti v Italiji

Ljudstvo za umik iz vojne

Bern, Švica, 28. julija.—Kopije italijanskega lista Stampe, ki izhaja v Turinu, so dospole sem z manifestom na prvi strani, ki so ga izdali voditelji petih nefašističnih strank. Manifest svari maršala Badoglioja, predsednika nove vojaške vlade, da je italijansko ljudstvo proti nadaljevanju vojne in za sklenitev miru z zavezniki.

Badoglio je v svoji proklamaciji zdaj nedeljo, ko je prevzel vodstvo vlade, naglasil, da bo Italija vztrajala v vojni na strani Nemčije. Manifest poudarja, da bodo oni, ki hočejo nadaljevati vojno, dobili zasluženjo kazni.

Stampa in Corriere Della Sera, list, ki izhaja v Milanu, sta prvič po več ko dvajsetih letih svobodno izrazila svoje mnenje in pozdravila strmoglavljenje Mussolinijevega režima. List Stampa svari pred naglo akcijo proti onim, ki so potisnili Italijo v vojno, zaeno pa naglašja, da bodo ti kaznovani in da mora italijansko ljudstvo v tej kritični uri dati zgled svoje discipline in civilizacije.

Corriere Della Sera je objavil uvodnik, v katerem pravi:

"Mussolini je žel. Italijansko ljudstvo je končno dobilo svobodo. Mi kot časniki bomo pa dvajsetih letih razkrivali resnico, kar doslej nismo mogli, ker je bil tisk pod popolno kontrolo fašistične vlade."

Manifest, ki ga je objavila Stampa, so podpisali voditelji narodne stranke, kršćanske demokratske stranke, komunistične stranke, socialistične stranke in stranke za liberalno obnovo.

Filmska igralka Marguerite Chapman.

Ameriška misija dospela v London

Diskuzija o plantažah kavčuka

Washington, D. C., 28. jul.—Ameriška misija, kateri načeluje T. R. Cissell, pomočnik šef divizije državnega departamenta za obrambni material, je prišla v London, da razpravlja o korakih, ki bodo podzvati glede britskih in holandskih plantaž kavčuka na otokih v zapadnem delu Pacifika, ko bodo Japonci poginani s teh otokov. Te plantaže so dajale svetu 90 odstotkov kavčuka, preden so prišle pod japonsko kontrolo.

Kavčuk, važen faktor v mednarodnem gospodarstvu, je diplomatski problem, ki čaka rešitve. O tem razpravljajo oni, ki kujejo načrte za ekonomsko in politično preureditev sveta.

Član ameriške misije je tudi John W. Bicknell, podpredsednik Rubber Development Corp., podružnice federalne korporacije za rekonstrukcijo financ, ki troši milijone dolarjev za razvoj produkcije kavčuka v državah latinske Amerike. Druga dva člana sta Harry Ryan in Richard Myer, uradnika kavčukarske divizije odbora za vojno produkcijo. Načelnik te divizije je William M. Jeffers. Slednji je nedavno naznanil, da bo njegova divizija potrošila milijardo dolarjev za razvoj industrije umetnega kavčuka.

Britsko-holandski Kavčukarski interesi so še vedno v bivših kolonijah v zapadnem delu Pacifika. Plantaže, na katerih so delali domačini za štirinajst centov na dan, so producirale kavčuk, katerega je razpečeval mednarodni kartel, ki je tudi dolžal in kontroliral cene. Amerika kot glavna odjemalka kavčuka je bila večkrat žrtev navijanja cen.

Da je ameriška misija odpotovala v Anglijo, se je doznalo po naključju. Časnikarji, ki so skušali dobiti več podatkov o namelih misije, so bili informirani, da bodo ti pojasnjeni, ko misija izvrši svojo nalogo.

Jeffers je nedavno pri zašiljanju pred kongresnim odsekom izjavil, da industrija umetnega kavčuka ostane. On sedaj obiskuje tovarne, ki izdelujejo umetni kavčuk.

ZAPISNIK

četrte seje eksekutive Slovenskega ameriškega narodnega sveta

(Nadaljevanje)

To je le eden izmed mnogih slučajev, ki dokazujejo, da močne struje neprenehoma rovarijo proti edinstvu južnih Slovanov, brez katerega je nemogoča pravična ureditve Balkana in bi bila vsled tega stabilizacija Evrope sploh izključena. Potreba sodelovanja Slovencev, Hrvatov in Srbov postaja s tem akutna in čim prej bo dosežena, tem bolje bo ne le za nas, temveč za ves bodoči svet. Razdiralno delo, katero opravlja velesrbska propaganda pod plaščem patriotizma služi naravnost fašizmu, kar bi moralo biti jasno vsakomur, kdor ni pozabil, da so nemški in italijanski fašisti povkorakanju njihovih čet pred vsem razbili Jugoslavijo.

Da se vrnem v New York. Z Adamjcem sva imela sestanke z g. Snajem in drjem. Cokom, ki so bili več ali manj formalnega pomena. Pri g. Snaju sem dobil zbirko zemljevidov Slovenije, sestavljenih v raznih časih in od raznih izdajateljev, med drugimi angleških, nemških in ameriških. Z ozirom na to, da priznavajo vsi Slovencev več ozemlja kot jim ga je bilo danega po zadnji vojni, so ti zemljevidi značilni in s primernim uvodom bi lahko zelo koristili našemu delu. Na tem mestu naj bo to le omenjeno, priporočljivo pa bo, da SANS razpravlja o tem bolj podrobno. Dobil sem tudi članek angleškega pisatelja A. E. Moodieja iz revije "Journal of Central European Affairs", ki bi bil po mojem mnenju v eni ali drugi obliki poraben za nas. Tudi o tem bi bilo vredno, da SANS razpravlja.

Dodekaneška liga mi je poslala brošuro "Sforza vs. Sforza", ki je izšla skoraj istočasno s Čokovo knjižico o tržaškem vprašanju. Ker obravnava politiko skupnega nasprotnika, je za nas zelo zanimiva in bi se dala koristno porabiti v slovenskih listih.

V času, ko sem bil v New Yorku, je bil v Washingtonu angleški ministrski predsednik Winston Churchill. Ker smo pisali gosp. Edenu, ko je bil tukaj, sem bil prepričan, da bi bilo še bolj potrebno, pisati Churchill, ki je bil gost predsednika Roosevelta v Beli hiši. Stori sem to in posebno zahvalo moram izreči Adamjčevi soprog, ki je oskrbela prepis in kopije tega pisma. Vsebinska tega spisa vam je znana, ker je bila že objavljena v naših listih in upam, da se strinjate z njo. Pozneje sem dobil iz Bele hiše sledeči odgovor:

Dear Mr. Kristan,
I have been asked by Mr. Churchill to thank you for your letter of May 10th on behalf of the Slovenian National Council. You may be sure that what you have written is receiving appropriate attention.
Yours sincerely,
Donald J. Hall.

Ker je bil v dobi mojega poseta v New Yorku navzoč zastopnik državnega oddelka gosp. Poole, sva ga z gosp. Adamjcem posetila in vzel sem si svobodo, da mu razložim naše delo in naše cilje. Govoril sem jasno in povedal, kolikor je bilo v dobi približno ene ure mogoče. Gosp. Poole je kazal veliko zanimanje, ki se je očitovale v raznih vprašanjih, na katera sem odgovarjal brez ovinkov. Imel sem vtis, da mu je to bilo všeč in ko vsa se z Adamjcem poslovila, je izrazil željo, da bi ga zopet obiskal, češ da bi se imela še o marsičem pomeniti in da nikakor ne podočnjuje važnosti slovenskih krajev.

Videl sem polkovnika Burjo pred njegovim odhodom v Anglijo in Egipt in ga naprosil, naj pozdravi slovenske vojake v imenu SANSa.

Rad bi bil videl rev. Zakrajška zaradi nekih informacij, katere je naš svet želel dobiti od njega. Toda njegovo zdravstveno stanje je bilo tako, da bi bil obisk nevaren zanj. Pač pa sem govoril z njegovim bratom Leonom Zakrajškom, ki je aktiven v newyorškem gibanju in on mi je obljubil, da mu sporoči našo željo, čim bo kak dan njegovo stanje vsaj začasno boljše. Po mojem povratku sem dobil od njega pismo, v katerem pravi, da se "moj brat Kazimir ne spominja z gotovostjo besed, ki jih je rabil gosp. Welles. Pravi pa, da jih je nekam zabeležil že na dan odjave. Teh beležek pa žal do danes še nisem mogel izslediti. Če pa jih najdem v bližnji bodočnosti, se zopet oglasim v tej zadevi."

Najbrže ni veliko upanja, da bi se to zgodilo. Sicer pa bi nam po tako dolgem času menda ne koristile veliko. Zdi se mi, da se je naša želja, da bi Slovenci dobili kakšno tolažilno vzpodbudo, izpolnilo na drug način. Gotovo vam je znano, da je prav pred kratkim clevelandski župan Lausche govoril Slovencev v domovini in če tudi ni izrecno imenoval SANSa, je jasno, da je govoril o nas in o našem delu, ko je omenil, da smo tukaj zdenjeni brez razlike strank in je imenoval naše ljudi. Značilno je, da je govoril po povratku iz Washingtona, kjer je bil sprejet od predsednika Roosevelta in v državnem oddelku, kar kaže, da so morale biti njegove besede diktirane po vtisih, katere je tam dobil. Svoj govor je zaključil z glasovitimi Lincolnovimi besedami o vladi naroda, kar tako soglasja z vsemi našimi tendencami, kakor da smo mi sami sestavili govor. Mislim, da bo zelo prav, če se mu SANS uradno zahvali za njegov nastop. Prav tako pa tudi mislim, da SANS lahko smatra ta govor za znamenje napredka na njegovi težki, a neizogibni poti.

Seveda sem v New Yorku govoril še z mnogimi drugimi Srbi, Hrvati in Slovenci. Obiskal sem uredništvo Glasna naroda, kjer sem imel zanimiv in menda koristen razgovor z glavnim urednikom Hudetom in mnogo sva razpravljala z gospo Krasno, ki opravlja med newyorškimi Slovenci veliko delo. Omeniti moram tudi Jožeta Zavertnika, ki je že v Californiji veliko pomagal pri ustanavljanju nekaterih naših podružnic in je sedaj enako aktiven v New Yorku.

Kratek govor sem imel tudi pri jugoslovanski prireditvi Common Councila, nekdanjega Flisa.

Iz New Yorka sem odpotoval v Chicago, največ zaradi tega, ker je bil tam pričakovani češko-slovaški predsednik dr. Edvard Beneš. Že ko sem prvič zvedel, da pride v Chicago, se pred nameravanim izletom v New York, sem pisal našemu uradu, da naj stopi v stik s Čehoslovakijskim narodnim svetom zaradi možnosti našega nastopa. V svojem uradu so Čehi z veseljem sprejeli našo idejo in so izrazili željo, da bi nekoliko Slovencev stopilo v sprejemni odbor in da bi jaz govoril na Beneševem shodu. Ko pa so dobili informacije od glavnih araržerjev, so morali izpremeniti ves program, kajti pokazalo se je, da bo Beneš s sprejemi, z nastopi pred ameriški organizacijami itd. tako zaposlen, da mu bo fizično nemogoče, stopiti v stik z zastopniki katere koli druge organizacije. Z ozirom na to sem sestavil pozdravno pismo, v katerem sem kratko naglasil pomen našega dela, priložil pa sem prepis pisma, katerega smo pisali Edenu in Churchill, da bo poučen o naših stremiljih, kakor tudi Čokovo brošuro. Izvrševalni tajnik Čehoslovakijskega narodnega sveta, g. Martinek, je bil tako prijazen, da mi je izročil to zbirko in g. Vojta Beneš mi je še posebej obljubil, da opozori svojega brata na naš dossier. Uspeh te akcije se je pokazal v pismu, katero sem prejel iz urada predsednika republike.

(Dalje prihodnjič)

Ameriški vojaki se izkrcavajo s transporta pri otoku Rendova v Pacifiku.

SOSIESKA

ANTON INGOLIČ

"Grem!" je naposled spregovorila komaj slisno.

Koren je dvignil glavo. Oči so se mu svetile in glas se mu je tresel.

"Saj sem rekel, da bi še počakala!"

"Bolje je tako. V nedeljo pride ona."

"Da, ona," je ponovil Koren in skušal vstati, a imel je premalo moči.

Tudi Veronika ni mogla več. Pograbila je kovčeg in zaklicala skozi stianjene zobe:

"Zbogom, oče!"

Šele zdaj se je Koren dvignil. Obstal je kakor okamenel.

Takega ga je našla Mina, ki je čez dolgo stopila v sobo z lučjo in pozdravila:

"Bog daj dober večer!"

Postavila je luč na mizo in vprašala Korena, ki se še vedno ni premaknil:

"Jakob, kako bo z mesom? Bomo zaklali telico?"

Koren pa je zamahnil z roko in skoraj zakričal:

"Napravi, kakor hočeš!"

Mina ga je začudeno pogledala, zmignila z rameni in začela moliti angelsko češčenje. Koren ji je odgovarjal nekaj časa, nenadoma pa se je odtrgal od mize in se pogljal iz sobe.

DEVETO POGLAVJE

Začetkom maja se je na vasi oglasil rog, ki ne bo utihnil do pozne jeseni:

Kravarja sta že navsezgodaj klicala gospodarje in hlapce, naj odpojo živino in jo spustijo na pašo. Anza jo je zbiral na zgornjem koncu. Pri cerkvi je pričel in je trobil do Razborškovih. V desnici je držal dolg bič, z levico pa si je fihal velik zavit kravji rog na usta in trobil kolikor je imel sapa. Te pa ni bilo mnogo, ker je bil že star in onemogel. Večkrat je moral prenehati, da si je nalovil zraka. Medtem je pokal z bičem in se oziral po dvoriščih. Ponekod so ga bili že slišali in so odvezali živino, drugod je bilo še v pokojno, tam se je ustavil in glasneje zatrobil. Pri Razborškovih konec vasi se je postavil spred trate pred hišo, počakal nekaj časa, potem pa začel zvoniti.

"U-u! U-u! U-u!" se je razlegalo po zgornjem delu vasi. Ko je utihnil njegov rog, je bilo slišati iz spodnjega njegovega tovariša, ki je tam klical živino. Medtem so prihajale krave na cesto. Najprej so se ogledale po vasi navzgor in navzdol, potem so šle počasi krenile proti cerkvi, kjer se je odepila poljska cesta na Smrečnik in gmajno. Tu in tam je katera obstala in počakala znanko iz sosednjega hleva, da je šla z njo. Starejše so stopale dostojanstveno in modro kiznale z glavo, telice in junci pa so se podili po cesti in delali zmedo. Anza se ni razburjal zaradi tega. Stal je še vedno na svojem mestu in čakal, da je prišlo iz bližnjih hiš poslednji živinček. Več kot trideset let je služil v Ravnah za kravarja, pa je dobro poznal muhe in navade svoje črede. Tudi hiše je dobro poznal; vedel je, kje so zgodnji in kje mora čakati.

Tudi sicer jih je poznal. Saj je jedel skoraj vsak dan pri drugi hiši. Za vse sosesčane je vedel, kakor se razumejo, kaj kuhajo, kakšne so gospodinje; poznal je tudi druge skrivnosti, ki ostalim niso bile tako dobro znane. Ko je na jesen pobiral žito s tovarišem, merico za vsako živinčo, pa je spoznal gospodarje: ta je nekaj navrgel, oni je meril skopo. Tudi po živini je poznal hiše: ta je bila čista, da se je kar svetila, druge se je blato držalo v velikih posušenih kosih. — Bilo je sredi košnje.

Ko je tisto jutro prignal do srede vasi, je našel pri Korenovih še zaprto lesno.

"Se ni nič?" je zaklical Korenu, ki je prav tedaj stopil na prag.

Koren je pokazal z glavo proti veži in jezno odvrnil:

"Še iz postelje se ni izvlekla!"

"Aj, aj, mlada je, pa rada spi! Pri mladih to ni nič hudega," je namignil Anza, dvakrat pomožniknil in odgnal dalje.

V tem je stopila Liza na prag; bluzo je imela še napol odpeto, lasje pa razmršene. Pogledala je na cesto in zagodrnjala:

"Kaj le goni tako zgodaj! Živina se bo že že napasla!"

"V vročini menda!" jo je Koren pikro zavrnil in stopil s praga, da je mogla mimo. "Vstala bi prej, vstala! Zaradi tebe naj bi pozneje gonil, ne? Takega nereda še ni bilo pri nas, kakor je zadnji čas!"

"Ze spet začnate? Vstanem, kadar se meni ljubi!" ga je Liza ostro zavrnila in odvihrala v kuhinjo.

Čez dolgo se je vrnila z zeharjem in odšla molst. Koren pa je stopil k plotu in se oziral po vasi; Anza je že zginil s čredo. Od razdraženosti se mu je megilil pogled.

Naposled je živina le primukala na dvorišče; odvezal jo je bil Tomaž, ki je med molžo prišel iz kočje. Potem je poklical Jocka in mu velel, naj jo odžene za Anzom. Jokec se je nekaj branil, češ da se mu bodo na vasi spet smejali, misleč, da je zaspal. A nič ni pomagalo, moral je z živino na gmajno. Onkraj cerkve je srečal nekaj žensk, ki so odhajale na polje. Glasno so se mu smejale.

"Spet si zaspal, Jokec? Kaj bo s teboj?" Gačika pa je pomožniknila s svojimi drobnimi očmi sosedu na levi.

"Tako je, če se človek oženi v letih! Jok se je najbrž ne more nagledati!"

"Ne vem, kdo je bolj gleda: Jok ali Tomaž?" ji je odvrnila Ložnica.

Ostale so se nasladno zakrohotala, Jokec pa je naglo pogljal mimo.

Pri Korenovih pa se je medtem vnel prepir. Jok je bil pripeljal travo za Lizo, ki bo vsak čas povrgla in ni mogla na gmajno. Videl je sicer, da so bili s kravami spet prepozni, vendar ni rekel nič. Zato pa ni mogel molčati Koren.

"Daj, Jok, nauči jo vstajati ob uri! Tako ne bo šlo dalje pri nas! Povej ji že enkrat, da ni več na Pohorju!"

Jok je nekaj zamrmral, se popraskal za desnimi ušesom in se skobacal z voza. Liza, ki je skozi odprta vežna vrata slišala Korena, je prihitela na prag in začela vpiti:

"Ze spet hujskate! Zdrahar stari!"

"Nič ne hujskam!" jo je zavrnil Koren. "Pravim samo, da pri nas ni nobenega reda več! Ko so druge krave na gmajni, pri nas šele molzemo, ko drugod južipajo, smo pri nas šele pozajtrkovali, ko pa drugod že spijo, se pri nas šele večerja kuha. Tudi na polju zaostajamo. Prej smo bili vedno prvi. Tega ne trpim več!"

Liza pa mu ni pustila govoriti dalje, planila je predenj, mahala z rokami proti njemu in vpila, da so prihajali ljudje k oknom.

"Jaz pač ne trpim, da bi se vsajali v mene! Še ene lepe ure nisem imela pri vas! Zapomni si se že enkrat: tu sem jaz gospodinja in bo tako, kakor bom rekla jaz! Grunt je najin, vaša je hiška, drugega nič!"

"Jok, ali ji ne boš zadela ust?" je kričnil Koren, tresoč se po vsem telesu.

(Dalje prihodnjič)

V zadnjih letih se William ni smel pritoževati nad usodo. Lov na živali in ribe je bil odličn.

Vsako pomlad in vsako jesen je prodal blaga za znatno vsoto in nakupil vsega, kar je bilo potrebno za gospodarstvo. Pa ne samo to: često se je peljal v mesto. Svoji družini je vendar moral napraviti nekaj veselja, vsakemu prinesiti kaj posebnega. Imel je že lepo knjižnico. Tudi gramofon je bil zopet v hiši. Kupil ga je na ženino željo.

Posebno mnogo časa je posvetil William izbiri knjig. Otroke je hotel vzgojiti skrbno in resno. Ali je bila umetnost potrebna? Da! Ona krasi in plemeniti človekovo življenje. Znanost je bolj. Uči človeka spoznavati zakone življenja in mu lajša življenje. Knjige, ki opisujejo potovanja in pustolovščine, so tudi potrebne, ker uče ljubiti in spoštovati človeka samega. Ker odpirajo človeku vire nove moči in mu utrjujejo voljo do življenja.

Vse to je prav. Toda kako naj iz ogromne, pestre množine poišče tisto, kar je zanj najkoristnejše in najpotrebnejše?

K sreči je imel v Arhangelsku dva prijatelja: starega učitelja, ki ga je svoj čas vodil, in mladega tehnika na žagi. Na vsakem potovanju ju je obiskal. Preden je šel v knjigarno, se je vedno posvetoval z njima.

"Rad bi, da postanejo moji otroci pogumni in močni, da ne bodo pozabili očiščnosti, te vaše mestne kilobe, in da bodo ljubili življenje," je dejal. "Mnogo se bodo naučili iz narave in njene okolice. Še več morajo črpati iz tisoletja stare človeške izkušnje. Pri tem mi pomagajte. Boljše se spoznate v tem."

In na njegovih polcah so stale druga poleg druge knjige o pomorstvu, naravoslovju, zemljepisju in narodopisju, priročniki o soljenju rib na holandski način, o praktični medicini in živinozdravstvu—meglena etika in zvezki o kulturi predzgodovinske dobe in umetnostna zgodovina.

Posebno pazljivo pa je izbiral leposlovje, da se ne bi vtihotalo nič sentimentalnega, sladkobnega, voljo slabšečega. Njegovi otroci naj stoje na zemlji trdni in samozavestni, naj vedo, kaj hočejo.

Svoj čas je vsako knjigo ali prebral ali skrbno pregledal in o njej razmislil. Polarna noč je dolga, snežni meteži in viharji pogosti. Časa je bilo dovolj.

Ce je bil dočec poln in ne čaka nobeno važno delo, se sme človek odpočiti. William je šel v sosedno sobo in legel na široko dvojno posteljo. Čim je legel, je zaspal. V hiši so pridušili glasove. Vsač trenutek je mati opominjala otroke: "Tiho! Očka spi, zbudil ga boš."

"Volodja, ne kriči, moj ljubček. Očka hoče spati."

Ko je Vera pospravila posodo, je pregledala, kaj sta se najstarejša čez dan naučila. Potem se je pričela glasbena ura. V ponedeljkih je igral klavir najstarejši sin, v torkih drugi. Potem so prišle hčerke na vrsto. Najmlajši Vladimir ni bil na vrsti. Ob vsaki priložnosti je odprl pokrov in navdušeno tolkel po tipkah. Pri tem je postal njegov obraz resen in napet. Oče je radostno gledal svojega sina in se šalil: "Volodka bo postal pravi glasbenik. V dveh, treh letih bo prekosil vse. Potem se bom peljal z njim v Moskvo, da bo priredil koncerte."

William sam je slabo igral. Zato pa je v prostem času brenkal na kitaro. Kadar je bil prav dobre volje, je često zapel kako mornarsko ali ribiško pesem. Tedaj so otroci stali okrog njega. Tudi Vera je bila zadovoljna in je smehljajoč se poslušala. Tihe

in vesele so mirne ure razvedrila.

Williamu je že dolgo blodila po glavi misel, ki je o njej na lovu in doma resno premišljeval. Končno je energično začel meriti hišo v vseh smereh, ogledovati jo z vseh strani in potem je zopet premišljeval. Vera je začudeno vprašala: "Kaj pa počneš?"

Pogledal je proti stropu in v duhu klical svoje račune. Potem se je po svoji navadi ozrl skozi okno na morje in zamišljen dejal: "Kmalu bom moral dograjevati. Ali dvigniti hišo za eno nadstropje, ali jo dozidati na široko. Čez pet let bodo otroci veliki. Kam naj jih spravimo? Najstarejša bosta potrebovala sobo in deklice tudi."

Nič se mu ni čudila žena. Tudi ona je že dalj časa mislila na to.

"Soba za tebe bi tudi ne bila slaba. Bi se vsaj nemoteno odpočil. Pri nas v hiši je že preveč hrupa," je dejala.

"Kakšna delovna soba bi bila tudi dobra za naju, da bi mogla ti ali jaz v miru brati ali delati."

"Da, gotovo, če gre. Ena soba več za naju ne bi bilo slabo," je potrdila Vera. "Toda za otroke potrebujemo brezpogojno dve."

"No, in kaj misliš, ali naj hišo dvignemo ali dozidamo," je vprašal mož.

"Mislim, da bi bila dozidava boljša," je dejala. "Lepša in toplejša. Sicer pa odloči sam. Ti to boljše razumeš od mene."

Šla sta ven in v krogu obhodila vso hišo. William je še enkrat s koraki premeril površino poleg hiše in oba sta sklenila, da se dozida enako velika stavba. Čeprav je bilo dražje nego dvigniti hišo, ker je streha več stala, je pa bilo zato prikladnejše. In kar je bilo odločilno: nizka hiša je bolj zavarovana proti vetru.

S tistim dnevom je začel William pripravljati material. Izbral je glavni les. Boljšega je pustil za gradnjo, slabše je odbral za kurivo. Potem je naročil žeblice, pločevino, opeko in drugo. Mnogo denarja bi potreboval, če bi hotel vse naenkrat kupiti. Tako pa si je nabavil vse polagoma, v dveh letih. Gradnja sama je bila potem otroška igrača dveh, treh mesecev.

14

Jesenski lov je bil to leto pozem in zelo viharjen. Toda William ni maral brezplodno izgubljati časa. Če je bilo vreme kolikšna znošno, se je odpeljal na morje. Voziti se je moral na oddaljeno sipino.

Danes so se ulovile največ vahnje, redko tudi kak velik paltus. Kadar je Dimitrij ugledal veliko ribo, se je globoko pod vodo, je veselo zaklical: "Očka, zopet paltus! Tudi tako veliki!"

Držal je vrv parangala, ko je oče smenal ribico s kavlja. Večje je bilo teže smenati. Toda pod spretnim udarcem Williamovega beta so prišle prav tako hitro na dno čolna.

Ko je vrv šla že h kraju, je na enem od zadnjih kavljev visel nenavadno velik paltus. Dolg je bil nič manj nego poldrug meter, imel je ogromen trebuh in grbast hrbet. V primeri z njegovo velikostjo je bil gobec zelo majhen. William je počasi in previdno privljal vrv. Ribica se je leno copotajob brez strahu dvigala na površino. Obata sta napeto opazovala njene kretanje. Velika izkušnost je bila potrebna, če jo je hotel spraviti v čoln. Samo močnejši gib ribe bi zadoščal, da bi se pretrgala vrvica, na kateri je bil kavelj.

William je vleklo polno naložen čoln proti bregu. William je sedel na krmi strani in kadil pipo, sin pa na srednjem sedežu.

Za čolnom sta se videli dve vrtinčasti vodni progji v stožcu, ki sta se druga od druge vedno bolj oddaljevali. Kot črne kepe so se zibali na valovih galebi, ki jih je bilo cele roje. Včasih je zavozil čoln v sredo take jate.

Tedaj so se hitro potopili ali pa so zleteli v stran, pri čemer so kazali bele, bleščeče trebuhe. Nebo in morje sta temnela, večer je pa bil še daleč. Prav lahko sta še prišla v zaliv. Nenadoma je zapihal izza gore nasprotni veter. William je s skrbjo po-

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Oba sta veslala. Čoln se je na nekem poslušno gibal čez razburkane težke mase, toda veter je postajal vedno močnejši, valovi so bili še okrog pet do sedem metrov. Mnogo moči sta morala porabiti. Toda Williamu se za njo ni bati. Samo vzdržati je moral. Kar za veliko ladjo ni nič posebnega, utegne postati za majhne čoln pogubno. In primorci so boje vetra s kopnega bolj nego vseh drugih, kajti ta žene čoln brega proč na odprto morje.

"Samo do pečine morava potiti. Tam bo lažje," je William pomiril sina. "Tam ni valov." (Dalje prihodnjič.)

gledal nebo. Čez obalo so leteli viharni oblaki. Kako, da jih ni prej opazil! Jadro je tremajlo brez moči frfalo in se potem napelo na napačno stran. Moral je spustiti in je začel hitro veslati.

Še je bilo morje mirno. Paltusi so se dvigali težki, malo nabrekli, medlomodri valovi. Paltus kropljeno so lesketali beli pesasti grebeni. Naraščajoči obalni veter je sunkoma rezal vrhovne valov in zdaj tu, zdaj tam pogljal vodni val v višino. Ta veter s kopnega ni obetal nič čudnega brega.

Pod severnim nebom

Pavel Nisovoj

13

"Malo pojdem na sprehod. Je še čas za učenje," je sklenil in se neopaženo zmuznil skozi vrata. Seveda se mu kot najstarejšemu ni bilo treba bati sestre. Toda kljub temu je bilo bolje pobrisati lo, ne da bi ga videla.

Votlina še ni bila zgotovljena. Mitja jo je pazno ogledoval. Rajši jo bo kasneje dovršil. Sedaj je hotel ujeti raka in ga vpreči v škatlo. To bodo gledali otroci.

Opoldne so se starši vrnili. "No, otročki, ali vam je bil dolgčas?" je vprašala mati, šla k najmlajšemu in ga poljubila. "Ali si kaj jokaj, sinček moj, ko mene ni bilo?"

"Andruša je hotel moj stol vreči v morje!" je potožil.

"Andruša se je le šalil. Ali res misliš, da bi vrzel stol v morje? Ne pripravajte se, ljubi moji! Takoj dobite kosilo in potem pojdemo na sprehod."

Vera je urno pogrela kosilo od prejšnjega dne.

Po kosilu so odšli na breg. William je zložil ribe iz čolna. Oba sta rezala ribe, najstarejša sin